

Cauza C-472/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

25 iulie 2023

Instanța de trimitere:

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

21 iunie 2023

Reclamantă:

L. sp. z o.o.

Pârâtă:

A.B.S.A.

Obiectul procedurii principale

Contract de credit pentru consumatori – Dobânzi percepute de bancă nu numai la capitalul acordat, ci și la costurile creditului – Situația în care dobânda anuală efectivă ar fi mai mică decât cea indicată în contract, dacă dobânda ar fi percepută numai la capitalul acordat – Neîndeplinirea obligației de informare – Revendicarea de către succesorul legal al împrumutatului a dobânzilor și a cheltuielilor legate de încheierea contractului de credit de consum – Proportionalitatea sancțiunii care prevede că, în cazul neîndeplinirii obligației de a furniza informații, indiferent în ce mod nu s-a îndeplinit, creditul este considerat fără dobândă și costuri

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Articolul 10 alineatul (2) litera (g) din Directiva 2008/48/CE – Clauza abuzivă într-un contract de credit de consum – Neîndeplinirea obligației de informare în cazul în care dobânda anuală efectivă a creditului indicată de creditor este mai mare decât în cazul ipotezei în care clauza contractuală nu creează obligații –

Articolul 10 alineatul (2) litera (k) din Directiva 2008/48/CE –Imposibilitatea consumatorului de a verifica existența unei situații care determină creșterea costurilor legate de executarea contractului – Compatibilitatea cu articolul 23 din Directiva 2008/48/CE a unicei sancțiuni prevăzute de legislația națională pentru neîndeplinirea obligației creditorului de a furniza informații, care constă în a considera creditul ca fiind fără dobândă și costuri

Întrebările preliminare

- 1) Articolul 10 alineatul (2) litera (g) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, citit în lumina considerentelor (6), (8) și (31) ale directivei, trebuie interpretat în sensul că creditorul nu și-a îndeplinit obligația care îi revine în temeiul acestei dispoziții ca urmare a faptului că unele dintre clauzele unui contract de credit de consum sunt considerate abuzive, dobânda anuală efectivă a creditului indicată de creditor la încheierea contractului este mai mare decât în ipoteza în care clauza abuzivă nu este obligatorie?
- 2) Articolul 10 alineatul (2) litera (k) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, citit în lumina considerentelor (6), (8) și (31) ale directivei, trebuie interpretat în sensul că este suficient să se informeze consumatorul cu ce frecvență, în ce situație și cu ce procent maxim pot fi majorate costurile legate de executarea contractului, chiar dacă consumatorul nu poate verifica existența situației date, iar costul, în consecință, se poate dubla?
- 3) Articolul 23 din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, citit în lumina considerentelor (6), (8), (9) și (47) ale directivei, trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care prevede o singură sancțiune pentru neîndeplinirea obligației de informare impuse creditorului, indiferent de gradul de neîndeplinire a obligației respective și de efectul acesteia asupra eventualei decizii a consumatorului de a încheia un contract de credit, [sancțiune] care constă în acordarea creditului fără dobândă și fără costuri?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului: considerentele (6), (8), (9), (19), (31) și (47); articolul 10 alineatul (2) litera (g), articolul 10 alineatul (2) litera (k) și articolul 23

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii: articolul 6 alineatul (1)

Hotărârea Curții de Justiție din 9 noiembrie 2016, C-42/15, Home Credit Slovakia (EU:C:2016:842)

Dispozițiile naționale invocate

Articolul 385¹ alineatele 1 și 2 din Kodeks cywilny (Codul civil):

„1. Clauzele unui contract încheiat cu un consumator care nu au fost negociate în mod individual nu sunt obligatorii pentru consumator atunci când definesc drepturile și obligațiile acestuia într- un mod care contravine bunelor moravuri, cu încălcarea vădită a intereselor sale (clauze ilicite). Prezenta dispoziție nu se aplică clauzelor care definesc obligațiile principale ale părților, printre care prețul sau remunerația, atunci când sunt formulate în mod neechivoc.

2. Atunci când o clauză din contract nu este obligatorie pentru consumator în aplicarea alineatului 1, părțile rămân obligate prin celelalte clauze ale contractului respectiv.”

Articolul 30 alineatul 1 punctele 7 și 10 din Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Legea privind creditul de consum din 12 mai 2011):

„7) Sub rezerva articolelor 31-33, contractul de credit încheiat cu consumatorul trebuie să prevadă dobânda anuală efectivă și valoarea totală a creditului acordat consumatorului, calculate la data încheierii contractului de credit de consum, menționând toate criteriile utilizate pentru calcularea acestei dobânzi.

[...]

10) Sub rezerva articolelor 31-33, contractul de credit încheiat cu consumatorul trebuie să conțină informații cu privire la celelalte costuri care trebuie suportate de consumator în legătură cu contractul de credit, în special costurile, inclusiv costurile de administrare ale unuia sau mai multor conturi care înregistrează atât operațiunile de plată, cât și tragerile din credit, inclusiv costurile pentru utilizarea unor mijloace de plată atât pentru operațiuni de plată, cât și pentru trageri din credit, comisioanele, marjele, precum și costurile serviciilor complementare, în special ale polițelor de asigurare, în cazul în care acestea sunt cunoscute de creditor, precum și condițiile în care aceste costuri pot fi modificate.”

Articolul 45 alineatul 1 din Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Legea privind creditul de consum din 12 mai 2011):

„În cazul încălcării de către creditor a articolului 29 alineatul 1, a articolului 30 alineatul 1 punctele 1-8, 10 și 11, a articolelor 31-33, a articolului 33a și a articolelor 36a-36c, consumatorul, după notificarea în scris a creditorului,

rambursează creditul fără dobânzi și alte costuri ale creditului datorate creditorului într-un interval de timp și într-un mod convenite în contract.”

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 D.K. a încheiat un contract de credit cu pârâta pentru suma de 40 000 PLN. Valoarea totală plătită la data încheierii contractului era de 64 878,45 PLN și includea valoarea totală a creditului, precum și costul total al creditului. Costul total al creditului era constituit din dobânzi în valoare de 19 985 PLN și dintr-un comision de 4 893,38 PLN. Dobânda anuală efectivă a creditului a fost fixată la 11,18 %.
- 2 Contractul stipula că banca percepe taxe și comisioane în conformitate cu prevederile contractului precum și cu tariful de taxe și comisioane pentru activitățile legate de administrarea creditului și de modificările aduse prevederilor contractului. Modificările taxelor și ale comisiunilor pot apărea ca urmare a cel puțin uneia dintre următoarele condiții: evoluția salariului minim și a nivelului indicatorilor publicați de Główny Urząd Statystyczny (Biroul Statistic Central) în legătură cu: inflația, remunerația lunară medie din sectorul corporativ, evoluția prețurilor de energie, ale telecomunicațiilor, ale serviciilor poștale, ale plăților interbancare și ale dobânzilor stabilite de Narodowy Bank Polski (Banca Națională a Poloniei), evoluția prețurilor pentru serviciile și operațiunile utilizate de bancă pentru diferite activități bancare și nebancare, evoluția domeniului de aplicare sau a formei serviciilor furnizate de bancă (inclusiv modificările sau adăugarea unei noi funcționalități de gestionare a produsului), în măsura în care aceste modificări afectează costurile suportate de bancă sau care au un impact asupra costurilor suportate de bancă în legătură cu executarea contractului, modificările aduse legislației fiscale și/sau normelor contabile aplicate de bancă, în măsura în care aceste modificări afectează costurile suportate de bancă în legătură cu executarea contractului, modificarea sau pronunțarea unor noi hotărâri judecătorești, a unor decizii administrative, a unor recomandări ale autorităților abilitate, în măsura care afectează costurile suportate de bancă în legătură cu executarea contractului.
- 3 Costurile au fost definite în „Taryfa Opłat i Prowizji A.B.S.A. dla Klientów Indywidualnych” [Tariful costurilor și comisiunilor A.B.S.A. pentru clienții individuali]. În acest tabel sunt detaliate costuri precum cele pentru emiterea unui aviz bancar, a unui certificat, a unui istoric de cont de credit, pentru trimiterea către client a scrisorilor, inclusiv a celor de avertizare și a celor de atenționare, a scrisorilor cu confirmare de primire. Tariful indică, de asemenea, comisioanele unice aferente retragerii creditului, care [au fost unice și] nu au fost percepute (au fost stabilite la nivelul „0”), precum și costurile aferente încheierii unui act adițional și cele aferente neretragerii banilor lichizi comandați în zloți.
- 4 Este prevăzut, de asemenea, un mecanism de creștere a costurilor potrivit căruia evoluția cuantumului costurilor și comisiunilor poate interveni de cel mult patru

ori pe an, costurile și comisioanele nu pot fi reduse sau majorate cu mai mult de 200 % din valoarea costurilor sau comisioanelor existente (fără ca această limită să se aplice unor costuri inexistente anterior sau celor care se situau la nivelul „0”), modificarea valorii unui cost sau comision intervine în termen de cel mult șase luni de la apariția premisei de introducere a acestei modificări, stabilirea cuantumului costurilor sau comisioanelor pentru operațiuni pentru care anterior banca nu a perceput taxe/comisioane precum și stabilirea cuantumului costurilor/comisioanelor ale produselor sau serviciilor noi ține cont de gradul de utilizare a forței de muncă inerentă activităților respective și de nivelul cheltuielilor suportate de bancă.

- 5 Din probele obținute rezultă că, în cursul executării contractului de credit, banca a perceput dobânzi calculate nu numai la suma care a fost transferată direct consumatorului, ci și la costul total al creditului. În cazul în care dobânzile ar fi percepute doar la valoarea totală a creditului, dobânda anuală efectivă ar fi mai mică decât cea indicată în contractul de credit.
- 6 L. sp. z o.o. a achiziționat de la D.K. toate creanțele pe care acesta le-a putut avea față de creditor, inclusiv creanțele care decurg din aplicarea sancțiunii creditului gratuit în temeiul articolului 45 din Legea privind creditul de consum.
- 7 L. sp. z o.o. solicită pârâtei plata sumei de 12 905,80 PLN împreună cu dobânda legală de la 29 aprilie 2021 și până la data plății, cu titlu de costuri și dobânzi aferente unui contract de credit de consum, ca urmare a sancțiunii prevăzute la articolul 45 din Legea privind creditul de consum.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

- 8 Potrivit reclamantei, la încheierea contractului au fost încălcate dispozițiile legale privind obligația de a furniza informații [articolul 30 alineatul 1 punctul 7 din Legea privind creditul de consum, care transpune articolul 10 alineatul (2) litera (g) din Directiva 2008/48/CE] precum cele privind suma totală datorată, întrucât creditorul a perceput dobânda datorată nu numai la suma pusă la dispoziția împrumutatului, ci și la costurile creditului. Pârâta nu a indicat cu precizie condițiile în care costurile aferente contractului de credit au putut fi majorate [încălcarea articolului 30 alineatul 1 punctul 10 din Legea privind creditul de consum, care transpune articolul 10 alineatul (2) litera (k) din Directiva 2008/48/CE].

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 9 Instanța are îndoieli dacă încălcarea articolului 10 alineatul (2) litera (g) din Directiva 2008/48/CE prin supraestimarea în contract a dobânzii anuale efective și prin neîndeplinirea obligației de informare prevăzute la articolul 10 alineatul (2) litera (k) din această directivă justifică aplicarea sancțiunii introduse prin articolul 23 din această directivă, care constă în a considera creditul ca fiind gratuit (fără

dobândă și fără costuri) în temeiul articolului 45 din Legea privind creditul de consum.

- 10 Instanța ridică problema dacă simpla enumerare a condițiilor prevăzute pentru majorarea costurilor, precum și indicarea mecanismelor prin care acestea sunt majorate, sunt suficiente pentru a se considera că obligația de informare a fost îndeplinită. În caz contrar, se poate concluziona că o informare insuficientă echivalează cu o lipsă de informare care justifică sancțiunea prevăzută la articolul 45 din Legea privind creditul de consum.
- 11 Îndoielile instanței se referă, de asemenea, la proporționalitatea sancțiunii, care poate fi aplicată indiferent de tipul de neîndeplinire a obligației de informare și de impactul acestei neîndepliniri asupra deciziei consumatorului de a încheia contractul.
- 12 Instanța împărtășește îndoielile și considerațiile instanței de trimitere expuse în cauza C-678/22, pendinte în fața Curții, cu privire la caracterul abuziv al unei clauze contractuale care permite creditorului să perceapă dobânzi nu numai pentru valoarea împrumutului acordat, ci și pentru costurile creditului. În cazul în care o astfel de clauză este considerată abuzivă și, prin urmare, nulă, trebuie să se concluzioneze că dobânda anuală efectivă este mai mică decât cea indicată inițial în contract.
- 13 Cu toate acestea, instanța de trimitere consideră că, deși într-o astfel de situație a avut loc includerea în contractul de credit de consum a unor informații eronate cu privire la dobânda anuală efectivă și, în consecință, cu privire la suma totală datorată de consumator, un astfel de demers nu a putut avea un efect real asupra deciziei consumatorului. Astfel, în timp ce o ofertă care subestimează dobânda anuală efectivă menționată în contract în raport cu realitatea l-ar priva pe consumator de această posibilitate și l-ar putea determina să încheie contractul crezând că termenii acestuia îi sunt mai favorabili decât sunt în realitate, o astfel de situație nu se produce în cazul în care creditorul supraestimează această dobândă, caz în care oferta sa este mai puțin atractivă pentru consumator și nu îl poate încuraja să încheie contractul.
- 14 Prin urmare, instanța ridică problema dacă o informație incorectă privind dobânda anuală efectivă, atunci când nu face oferta creditorului mai atractivă, poate fi considerată echivalentă cu o lipsă de informare sau cu neîndeplinirea obligației de informare care să justifice aplicarea unei sancțiuni. Pe de o parte, consumatorul este informat că obligația sa este mai mare decât în realitate, dar, pe de altă parte, acest lucru nu poate avea un impact negativ asupra procesului de selecție a ofertei de care va beneficia consumatorul. În același timp, consumatorul dispune de instrumente juridice în temeiul Directivei privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii pentru a beneficia de protecție în ceea ce privește dobânzile calculate în mod incorect.

- 15 Având în vedere că obiectivul Directivei privind creditul de consum nu este doar acela de a proteja consumatorii, ci și piața comună, precum și de a garanta tuturor creditorilor condiții similare pentru a opera pe această piață, astfel cum reiese din considerentele (6), (8) și (9) ale Directivei 2008/48/CE, instanța consideră că articolul 10 alineatul (2) litera (g) trebuie interpretat în sensul că neîndeplinirea obligației de informare care constă în supraestimarea dobânzii anuale efective și, în consecință, în supraestimarea valorii totale care trebuie plătită nu poate fi considerată ca justificând aplicarea sancțiunii prevăzute la articolul 45 alineatul 1 din Legea privind creditul de consum, care pune în aplicare articolul 23 din directiva citată anterior.
- 16 În prezenta cauză, instanța are îndoieli cu privire la aspectul dacă indicarea într-un contract de credit de consum, ca motiv care justifică modificarea costurilor, a unor elemente care nu pot fi verificate de către consumator îndeplinește condiția menționată la articolul 30 alineatul 1 punctul 10 din Legea privind creditul de consum, care transpune articolul 10 alineatul (2) litera (k) din Directiva 2008/48/CE. Consumatorul, în momentul încheierii și, apoi, în cursul executării contractului, nu are cunoștință de prețurile serviciilor utilizate de bancă, iar contractul nu impune creditorului obligația de a indica ce costuri au crescut și care este legătura dintre acestea și majorarea costului total. O trimitere și mai amplă se face la hotărârile judecătorești care pot avea un impact asupra costurilor legate de executarea contractului, deoarece nu se poate exclude faptul că, în urma calificării anumitor clauze drept abuzive, creditorul va suporta costuri suplimentare legate de executarea contractului, ceea ce însă nu trebuie să constituie o justificare pentru a transfera aceste costuri asupra consumatorului.
- 17 Instanța are îndoieli cu privire la aspectul dacă, în lumina articolului 10 alineatul (2) litera (k) din directivă, enumerarea motivelor care permit creșterea costurilor și a limitelor în scopul unei majorări unice a costului este suficientă pentru a se considera că consumatorul a fost informat cu privire la modalitățile de creștere a costurilor conexe legate de contractul de credit încheiat. Indicarea de către creditor a motivelor care justifică majorarea costurilor, a căror existență nu poate fi verificată, fără obligația de a se referi în mod explicit la aceste motive în contract și fără posibilitatea de a controla impactul motivului în cauză asupra valorii costurilor, nu constituie punerea în aplicare a obligației cuprinse în dispoziția sus-menționată. În opinia instanței, nu pare suficient să se indice consumatorului, într-un document separat, că aceste costuri pot fi modificate cel mult de patru ori pe an, precum și limita maximă al unei singure modificări. Deși, literalmente, creditorul a enumerat condițiile în care poate interveni o majorare a tarifelor, consumatorul nu știe și nici nu are garanția că va fi informat cu privire la apariția acestei situații, precum și că premisa respectivă a determinat creșterea costurilor care justifică modificarea comisioanelor.
- 18 Instanța ridică problema dacă se poate considera suficient, în temeiul normelor dreptului Uniunii, faptul că legislația națională prevede o singură sancțiune, indiferent de tipul de încălcare a domeniului de aplicare al obligației de informare cuprins în contractul de credit. În opinia instanței [de trimitere], pare probabil ca

aspectele legate de costurile în cauză, având în vedere că ele se referă la aspecte secundare, la aspecte tehnice ale gestionării creditului și, în special, la mecanismul de majorare sau de eliminare a acestor costuri, să nu aibă o importanță semnificativă pentru consumator la momentul încheierii contractului.

- 19 Având în vedere cele de mai sus, instanța are îndoieli cu privire la aspectul dacă articolul 23 din directiva în cauză, în special interpretat în lumina obligației de proporționalitate a sancțiunii aplicate, se opune unei reglementări naționale care transpune această dispoziție din directivă și care prevede o singură sancțiune pentru neîndeplinirea obligațiilor de informare ce revin creditorului la încheierea contractului, indiferent de tipul și de gradul de neîndeplinire a obligației impuse de dispozițiile de transpunere a directivei în ordinea juridică națională. În cazul în care se constată că sancțiunea este disproporționată, se ridică problema dacă instanța națională trebuie să se limiteze la o lăsa neaplicată sau poate și să o aplice în parte.